

Ad. Κορκή

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

602

Πρὸς τοὺς εὐρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΩΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ,

Εἰς ἀντίρρῃσιν κατὰ τῆς ψευδωνύμως ἐν ὀνόματι
τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδο-
θείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει

ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

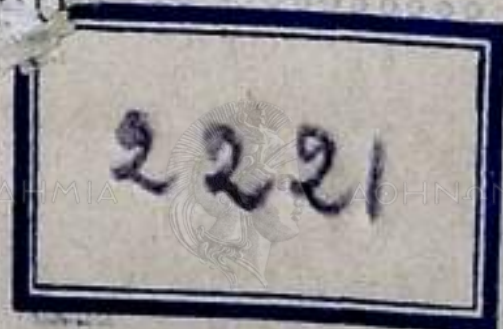
ΕΝ ΡΩΜΗ.

Ἐν ἔτει Α΄. τῆς Ἑλευθερίας (αΨΗΉ.)

Μετατύπωσις ἀπαράλλακτος

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1852.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΚΑΔΥΟΣ

222

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Εἰς τὴν Ῥώμην εὐρισκόμενος μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς μου, ἀφ' οὗ ἡ Ῥώμη παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἡλευθερώθη ἀπὸ τῶν Μακαριωτάτων αὐτῆς Πάπων τὴν τυραννίαν, ἔλαβον ἀπὸ φίλον τινα, τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικον, τὸ βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον « Πατρικὴ Διδασκαλία, συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ κτλ ». Μόλις ἀναγνόντες τὸ ἥμισυ, ἐπληροφορήθημεν ὅλοι συμφώνως, ὅτι ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία εἶναι ψευδεπίγραφος· ἐπειδὴ ἐν ἑξ' ἀνάγκης ἀπὸ τὰ δύο ἔπεται, ἂν τὴν ὑποθέσωμεν γνήσιον τοῦ Ἱεροσολύμων γέννημα· ἢ ὅτι ἔχασε παντελῶς ἡ Μακαριότης του τὰς φρένας, ἢ ὅτι μετεσχηματίσθη ἐκ ποιμένου εἰς λύκον, διὰ τὰ σπαράξῃ τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὑπερασπίζει καὶ δικαιολογεῖ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου· θρηνεῖ τὴν κατάργησιν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, ἀγκαλὰ ῥητῶς νὰ τὸ φανερώσῃ δὲν τολμᾷ· καὶ τοὺς Γραικοὺς, νὰ ὑποτάσσωνται ἀλόγως εἰς τοὺς τυράννους, σπουδάζει νὰ πείσῃ μὲ μαρτυρίας τῆς θείας Γραφῆς, τὰς ὁποίας ἡ παρεξηγεῖ, ἢ κολοῦσας φέρει εἰς τὸ μέσον, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων,

τῶν αἱρετικῶν. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία γέμει ἀπὸ τοσούτας βλασφημίας, ἐναντίας εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περὶ ἐλευθερίας δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐγεννήθῃ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ συνετοῦ Πατριάρχου.

Οὐδεμίαν βέβαια βλάβην οἱ Γραικοὶ φοβοῦνται τὴν σήμερον ἀπὸ τοιοῦτου μωροῦ σύγγραμματος. Ἀλλ' εἶναι φόβος, μήπως οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀναγνόντες αὐτὸ κατὰ τύχην, συμπεράνωσιν, ὅτι τοιαῦτα εἶναι ὅλων τῶν Γραικῶν τὰ φρονήματα· ὅτι εἴμεθα ὅχι μόνον δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ φίλοι τῆς δουλείας, ὅχι μόνον δέσμιοι, ἀλλ' ὅτι καὶ καυχώμεθα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ τὴν μαστιζοῦσαν ἡμᾶς χεῖρα τοῦ τυράννου μὲ ἀνδραποδῶδες σέβας ἀσπαζόμεθα.

Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι νὰ κηρύξωμεν εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην (ἀντιλέγοντες εἰς τὸ μωρὸν τοῦτο σύγγραμμα) ὅτι τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος εἶναι ῥιζωμένον εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας· ὅτι τοῦ νὰ μὴ ἐλευθερωθῶμεν μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τὸν ζυγόν, αἷτιον εἶναι ὅχι ἡ ἡμετέρα ἀνανδρία, ἀλλ' ἡ ζηλοτυπία πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, οἱ ὅποιοι κολακεύοντες ἀναισχύντως τὸν ἡμέτερον τύραννον βραδύνουσι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ βασανιζόμενος ἀπὸ ὀδυνηρὰν καὶ θανάσιμον νόσον, ἡ ὁποία καὶν ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ

τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλάγχχνως εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἐζήτουν ἡσύχως τὰ ἀρμόδια μέσα τοῦ νὰ φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὥραν δέσμιοι ἔμπροσθεν τοῦ τυράννου οἱ γενναῖοι οὗτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην τὴν ὥραν καταβαίνει εἰς τὰς ἱερὰς κεφαλὰς των ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου, ἐκχέεται τὸ γενναῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας των, καὶ ἵπταται ἡ μακαρία ψυχὴ των, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μὲ ὄλων τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντων τὰς ἀοιδίμους ψυχάς.

Ἀλλὰ τοῦ ἀθώου αἵματος ἡ ἐκχυσίς αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Γραικοὺς θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς περκαλεῖ τοὺς ἐν Τεργεστίῳ πραγματευομένους Γραικοὺς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν τὴν πόλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ μετοικισθῶσιν εἰς τὰς νεωστὶ ἐλευθερωθείσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς κἀνένα φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

Δέξαι λοιπὸν εὐμενῶς, ὦ φίλη μου πατρίς, Δέξασθε φίλοι μου ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοὶ, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἡρώων, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν, κατὰ πάντα διάφορον ἀπὸ τὴν ψευδεπίγραφον

Πατρικὴν Διδασκαλίαν. Μήτε πῦρ, μήτε σίδηρος ψυχράνῃ ποτὲ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας τὴν διάπυρον τῆς ἐλευθερίας ἀγάπην, τὸ ἄσπονδον κατὰ τῆς τυραννίας μῖσος. Ἐχετε πάντοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάνδεινα κακὰ, ὅσα καθ' ἐκάστην ὑποφέρετε ἀπὸ τοῦ ἄγριου ἔθνους τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅσα ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Πέρσων.

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε
Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ

Παῖδας, γυναῖκας, νεῶν τε πατρῶων ἔδη,
Θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

(Λίσχουλ. Πέρσ. ς. 402.)

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἅπαντας κοινῶς τοὺς Γραικοὺς. Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ὅσοι προϊστάσθε τῶν Γραικῶν, εἴτε Λαϊκοὶ σεμνυνόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἀρχόντων (1), εἴτε

(1) Γελῶ καὶ μὴ θέλων, ὅσάκις συλλογισθῶ, ὅτι τοὺς νῦν ὀνομαζομένους καὶ νομιζομένους Ἀρχοντας τῶν Γραικῶν προσφυστάτα ἤθελέ τις συγκρίνη μὲ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τετράποδα ἀρχοντόπουλα, ὅσα βλέπομεν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν μακελλείων τρέφόμενα. Λακτίζονται, δάκνονται, τρώγονται συναλλήλως, ἕως νὰ φθάσῃ ἐκάστου ἡ φοβερά τῆς σφαγῆς ὥρα· καὶ τότε ὁ Σουλτάν χασάπης παραδίδει ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας τὸν ὑψηλότατον ἈΡΧΟΝΤΑ, διὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ μὲ τὴν ἀκαταμάχητον ἀπόδειξιν τῆς μαχαίρας, ὅτι δὲν ἦτον πλὴν οὐτιδανὸν καὶ κτηνῶδες ἀνδράποδον.

τοῦ Κλήρου ὀνομαζόμενοι Παναγιώτατοι, Μακαριώτατοι,
Πανιερώτατοι, Πανοσιώτατοι κτλ. λέγω, ὅτι ἡ εὐλάβεια
ἢ ὁ ζῆλος τῶν πιστῶν, δὲν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὰς
τοιαύτας ὑπεροχικὰς ἐπωνυμίας, πλὴν διὰ νὰ τοὺς
ποιμαίνετε, ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐκουσίως καὶ ὄχι ἀνα-
γκαστῶς (1), διὰ νὰ δίδετε εἰς αὐτοὺς τὸ δίκαιον
καὶ τὴν ἰσότητα (2), διὰ νὰ γίνεσθε εἰς τοὺς πάντας
ἄλλας καὶ φῶς (3). φῶς, διὰ νὰ διασκεδάζετε τὸ καλύ-
πτον αὐτοὺς τῆς ἀμαθίας καὶ δεισιδαιμονίας σκότος.
ἄλλας, διὰ νὰ τοὺς φυλάττετε ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν βρωμερὰν
σῆψιν τῆς Τουρκικῆς παρανομίας.

(1) Πέτρ. Α'. ε'. 2.

(2) Κολοσσ. δ'. 1.

(3) Ματθ. ε'. 13, 14.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ,

Συντεθείσα παρὰ τοῦ Μικκριωτάτου Πατριάρχου
τῆς Ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ

ΚΥΡ ΑΝΘΙΜΟΥ,

Εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Τοῖς Ἐντευχόμενοις

ΑΝΘΙΜΟΣ Ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἀγίας
Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης

ΤΡΙΑ αἵτια μὲ πρρεκίνησαν, ὁμύπιστοί μου ἀδελφοί,
καὶ τέκνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ τυπώσω
τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀναγινω-
σκόντων ἀδελφῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον, ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου μας ὁποῦ προστάζει,
ὁ καθεὶς ὁποῦ ἔλαβε χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ τὸ με-
ταχειρίζεται εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν του, διὰ νὰ
μὴν καταδικασθῇ ὡς ὁ πονηρὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὁ κρύψας
τὸ τάλαντον.

Δεύτερον, ἐπειδὴ εὐρέθην κατὰ θείαν οἰκονομίαν καὶ
ἔλεος ὑπηρετῆς καὶ προστάτης ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου Ἀπο-
στολικοῦ καὶ Πατριαρχοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων,
ὁποῦ βοηθεῖται καὶ ἐλεεῖται ἀπὸ ὅλου τοῦ χριστιανοῦς
τῆς Οἰκουμένης εἰς τὰς σωματικὰς καὶ ἀνγκυαίας χρείας

του, δὲν μοι τὸ ἐσυγχώρησεν ἢ συνείδησις νὰ σιωπήσω, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς πάντας ἀδελφοὺς ὁμοπίστους μου χριστιανοὺς πνευματικῶς, καθὼς ἐκεῖνοι μετὰ προθυμίας βοηθοῦσι σωματικῶς· ὥσταν ὁποῦ ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐκηρύχθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, « ἐκ Σιών ἐξελεύσεται ὁ νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. »

Τρίτον, ἐπειδὴ ἔφθασα εἰς τέτοιον γῆρας, ὁποῦ πλέον εἰς κάθε στιγμὴν προσμένω τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἀφήσω ὡς μίαν ἐντολὴν καὶ παραγγελίαν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθόδοξους λαοὺς, παραλαμβάνω νὰ διακηρύξω εἰς τὰς καρδίας πάντων μὲ συντομίαν, τοὺς ὀρθοὺς στοχασμοὺς τῆς πίστεώς μας, καὶ τὴν ἀπάτην καὶ πλάνην τοῦ διαβόλου ὁποῦ καθ' ἐκάστην γενεάν καὶ γενεάν ἀδιαλείπτως ἀγωνίζεται νὰ πλανᾷ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ νὰ τοὺς κρημνίσῃ ἀπὸ τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων, καὶ νὰ τοὺς ὑποσκελίσῃ μὲ ἀπάτας καὶ πλάνας· καθὼς καὶ εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δοκιμάζει ὁ πονηρὸς μὲ νεοφανεῖς τρόπους πολιτείας καὶ διοικήσεως τάχα αἰρετωτέρους καὶ ὠφελιμωτέρους, ἢ ὁποία ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἀληθῆ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν, ἢ ὁποία εἶναι περιορισμένη καὶ νενομοθετημένη μὲ ἐντολὰς καὶ νόμους τόσον πολιτικούς, ὅσον καὶ πνευματικούς, ὁποῦ ποδηγετοῦσι τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ ἀπερνῶσι τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς μὲ ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ἐλπίδα ὅχι ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τοῦτο προτρέπομεν τοὺς πάντας, εὐχόμενοι πατρικῶς, νὰ ὑποδεχθῆτε μὲ ζῆλον τὰς ὀλίγας τὰύτας νοουθεσίας, καὶ νὰ ἀποσκυδαλίζετε κάθε ἕναν.

τίον φανερώς καὶ ἀφανῶς, ὅπου ἀπαντᾶτε εἰς τὴν θεω-
ρίαν τῶν κριμάτων τοῦ θεοῦ, διὰ νὰ μὴν ὑποσκελισθῆτε,
καὶ παραπεσῆτε εἰς βάραθρον κακίας καὶ ἀπωλείας, καὶ
ὑστερηθῆτε ἐκείνης τῆς ἀγέρῳ μακαριότητος ἧς γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν,
κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν. «Βλέπετε οὖν, ἀδελ-
φοί, μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐν ταῖς ἐσχά-
ταις ἡμέραις, μὴ γινώσκοντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ
τίνων διαβεβαιοῦνται, εἰς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων,
καὶ προσέχετε.»

ΠΕΡΙ ΚΡΙΜΑΤΩΝ ΘΕΟΥ

Πρὸς τοὺς Πιστοὺς καὶ Ἐκλεκτοὺς.

Ἀπὸ τὰ λογικὰ καὶ αὐτεξούσια κτίσματα τοῦ Θεοῦ,
ὁ διάβολος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφάνησαν ἀποστάται πρὸς τὸν
Θεόν· δι' ὃ καὶ κατεδικάσθησαν κατὰ τὴν ἀκατάληπτον
καὶ ἀνείκαστον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην. Καὶ ὁ μὲν διά-
βολος κατεδικάσθη αἰωνίως εἰς τὰ ὑποχθόνια· διότι
ἤμαρτε μὲ ἐπαρσιν καὶ ἀψηφισίαν εἰς τὴν θείαν μεγαλειό-
τητα, καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του ὑπὲρ ἅνω τῶν
τῶν οὐρανῶν, καὶ φαντασθεὶς ὑψηλὰ κατεδικάσθη εἰς τὰ
ὑποχθόνια. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν κατεδικάσθη αἰωνίως,
ὥσάν ὅπου ἀπατήθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν διάβολον εἰς τὸ νὰ
φαντασθῇ ἰσοθεῖαν· ἀλλὰ ἐξώσθη τῆς μακαρίας ζωῆς τοῦ
Παραδείσου πρὸς καιρὸν, διορισθεὶς εἰς τὴν παροῦσαν
ζωὴν νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον τοῦ μέ ἰδρώτας, καὶ νὰ ἀπαν-
τᾷ ἀκάνθας καὶ τρίβλους, θλίψεις, δυστυχίας, τυραν-
νίας, βάρβαντα, δόκρυα, ἀσθενείας, διωγμοὺς, συκοφαν-
τίας, καὶ ὅσα τοιαῦτα πικρὰ καὶ λυπηρὰ, προσω-

ρινὰ ὅμως ταῦτα πάντα· ἐπεὶ δὴ ὁ Θεὸς τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ εὐσπλαγχνία ἀπεφάσισε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποθνήσκη, καὶ διαλυόμενος εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν, νὰ ἡμπορέσῃ μὲ καιρὸν νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν τὸν παράδεισον, καὶ ἀφ' οὗ γυμνασθῇ καλῶς εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ δοκιμασθῇ μὲ τοὺς πειρασμοὺς ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ, νὰ καταξιωθῇ πάλιν τῆς μακαρίας ἐκείνης ζωῆς, καὶ νὰ ἐντρυφᾷ αἰωνίως τὴν δόξαν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αἰώνιον. Διὰ τοῦτο ὅσοι εἶχον εἰς τὰς ψυχὰς των ῥιζωμένην αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν, καὶ ἐγνώριζον τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐξορίας ταύτης ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἐδόξαζαν τὸν θεόν· καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἦσαν ἐξόριστοι μὲ πικρίας καὶ βάσανα, εὐχαριστοῦντο, καὶ ἔτρεχον διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐλπίζοντες νὰ ἀποκατασταθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ μακαρίαν ζωὴν τοῦ παραδείσου.

Ἐπεὶ δὴ ὅμως ὁ πεσὼν αὐτὸς ἐωςφόρος διάβολος ἐφθόνησε τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς τοσαύτην καὶ τοιαύτην φιλανθρωπίαν, ὡς φύσει μετὰ τὴν πτώσιν του πονηρὸς, ἀπεκαταστάθη μισάνθρωπος, καὶ δὲν ἔλειψε πάλιν ἀπὸ τοῦ νὰ παρακινῇ ἀδιαλείπτως τὸν ἄνθρωπον πότε εἰς μίαν πλάνην, πότε εἰς ἄλλην ἀτοπίαν. Διὰ τοῦτο οὖν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς κατὰ καιροὺς προφῆτας θεοπνεύστους καὶ δικαίους, διὰ νὰ ὀδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διδάσκουν καὶ νὰ τοὺς παρηγοροῦν νὰ ὑπομένωσι μετ' εὐχαριστίας τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ νὰ ἀξιωθοῦν ἐκείνης τῆς μελλούσης τὰς ἀνεδιηγήτους χαρὰς. Ὁ δὲ

φιλόανθρωπος αὐτὸς πλάστης, βλέπων τυραννούμενον τοιοῦ-
της λογῆς ὑπὸ τοῦ διαβόλου τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ
τὰ ταχύνῃ, καὶ τὰ εὐκολύνῃ τὴν σωτηρίαν των, εὐδόκησε
τὰ στείλῃ τὸν μονογενῆ του υἱόν· ὁ ὁποῖος καὶ κλίνας
οὐρανούς καταῆλθεν ἐπὶ γῆς, ἀνέπλασε τὴν ἀνθρωπότητα,
ἀναγεννήσας δι' ὕδατος καὶ πνεύματος αὐτὴν, καὶ δοὺς
ἐαυτὸν τύπον καὶ ὑπογραμμὸν πᾶσι πρὸς σωτηρίαν,
ἀνέβη ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη ὀλοτελῶς, ἐκτελέσας τὸ ὑπὲρ λό-
γον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον.

Ποῖος, ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ, τὰ μὴν θαυμάσῃ τὴν τοιαύ-
την περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάθεσιν; ποῖος τὰ μὴν
λάβῃ παράδειγμα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν αὐτὸν τὸν ἴδιον
Θεόν, βλέπωντάς τον πεινῶντα καὶ διψῶντα, ἐν θλίψει,
ἐν στενοχωρίᾳ, ἐν διωγμοῖς; Αὐτὴ βέβαια εἶναι εἰς τὸν
παρόντα βίον ἡ ζωὴ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, ἂν θέλῃ τὰ
ἀξιωθῇ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

Ἄλλ' ὁ διάβολος, ὅπου περιέρχεται πάντοτε ὡς λέων
ὠρυόμενος, αὐτὸς ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἐπλάνησε τοὺς πρωτο-
πλάστους, καὶ δὲν ἀπολείπει πάντοτε ἀπὸ τοῦ τὰ σπείρῃ
ζιζάνια, ἐπεχειρίσθη τὰ τοὺς ἀποσπάσῃ πᾶν τῆς θείας
ἀγάπης, καὶ μὲ κάθε τρόπον τὰ φέρῃ δυσκολίαν καὶ
ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν των.

Καὶ δὴ οὖν κατ' ἀρχὰς ἡγείρε τοὺς διώκτας τὰ παι-
δεύουν μὲ διάφορα κολαστήρια τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς
χριστιανούς, μὲ διωγμούς, μὲ θανάτους πικροὺς, μὲ δη-
μεύσεις τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν καὶ μὲ ἐξορίας. Ἀλλὰ
ταῦτα πάντα ὁ δραστήσιμος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουρ-
γίᾳ αὐτῶν κατέστησε πρόξενον μεγάλῃς σωτηρίας, ἐνε-
δυνάμωσε τοὺς χριστιανούς τὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ ταῦτα,

καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν ἔμπροσθεν τῶν διωκτῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς των, καταισχύοντες αὐτούς τε καὶ τὸν πονηρὸν διάβολον ὅπου τοὺς ἐκينوῦσε· καὶ κἀνένα τῇ ἀληθείᾳ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, πλοῦτον, δόξαν, τιμὰς, κτήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἰδίαν ζωὴν δὲν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τὴν εἰς χριστὸν πίσιν των.

Δεύτερον, ἐπειδὴ ἔγνω ὁ πονηρὸς, ὅτι ἐκ τῶν βασανιστηρίων καὶ κολαστηρίων ὅχι μόνον δὲν ἐκέρδησε τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἀπέδειξε μυριάδας πολλὰς πιστῶν, μέτεχειρίσθη ἄλλον τρόπον πονηρίας. Ἐνέσπειρε ζιζάνια αἵρέσεων μὲ τρόπον ὑπουλον, καὶ ὑποκεκρυμμένον διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς πιστοὺς χριστιανούς νὰ ἀθετήσωσι τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φαίνωνται μὲν πιστοὶ εἰς Χριστὸν, νὰ γένωσι δὲ ἐδικοὶ του ἀκόλουθοι, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστόν. Καὶ εἶναι αἱ διάφοροι αἵρέσεις ὅπου κατὰ καιρὸν ἐφάνησαν, ποτὲ μὲν εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ, ποτὲ δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς οἱ Μακεδονιανοὶ, πότε εἰς τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς οἱ Νεστοριανοὶ, Μονοφυσίται, Μονοθελῆται, Εἰκονομάχοι, καὶ ἄλλοι ἀνσρίθμητοι διὰ τὰς ὁποίας αὐτὰς αἵρέσεις οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τοπικαὶ διάφοροι ἐγένοντο, καὶ ἀνέθεμάτισαν αὐτὰς ἀποδοκιμάσαντες τὰ φρονήματα τὰ θολερὰ, καὶ ἐσαφηνίσαν εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ ἐναντία τῷ Θεῷ φρονήματα τῶν αἵρετικῶν, ἐστήριξαν τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ἀνώμνητόν πίστιν, κατήσχυναν τὸν πονηρὸν διάβολον, καὶ τὰ δοχεῖα αὐτοῦ τοὺς αἵρετικούς, καὶ δὲν ἄφηκαν οἱ θεῖοι πατέρες τοὺς ἄξιους νὰ ἐξωκείλουν, εἰ μὴ μόνον ὅσοι ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐφάνησαν ἄξιοι ἀπωλείας.

Γρίτον, ἀνήγειρε πρὸς ὄλεθρον τῶν εὐσεβῶν ὁ διάβολος ἐκ τῆς Δύσεως μίαν ἄλλην νεωτέραν αἵρεσιν, τὴν Λατινικὴν λέγω αἵρεσιν, διαφορετικὴν μὲν τὸ ὄνομα, παρομοίαν δὲ μὲ τὰς προλαβούσας, καὶ φέρουσιν εἰς ἀπώλειαν· καὶ μὲ αὐτὴν ἐπλάνησεν ὅλην τὴν Δύσιν· ἡ ὁποία αἵρεσις ἐγέννησεν ἔπειτα κλάδους καὶ διαφόρους αἵρέσεις, Λουθήρους, Καλβίνους, Λουθηροκαλβίνους, Εὐαγγελιστὰς καὶ ἄλλους ἀνκριθιμήτους· ἡ ὁποία ἀφ' ἐαυτῆς ἐγέννησε τὸν ἀφανισμόν της, διὰ τὸ φανῆ ὅτι ἦτον σαθρὰ καὶ ἄστατος, ὡς ἀπὸ ἀδόκιμὸν νοῦν γεγεννημένη.

Ἐδῶ ὅμως πάλιν, ἀγαπητοὶ χριστιανοὶ, πρέπει νὰ ἰδῶμεν καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἰδέτε λαμπρότατα τί οἰκονόμησεν ὁ ἄπειρος ἐν ἐλέει καὶ πάνσοφος ἡμῶν Κύριος, διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ αὐθις ἀλώβητον τὴν ἀγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν, καὶ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας· ἤγειρεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν βασιλείαν τῶν Ὀθωμανῶν ἀντὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡμῶν βασιλείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχήσῃ τρόπον τινὰ νὰ χωλαίνῃ εἰς τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονήματα· καὶ ὕψωσε τὴν βασιλείαν αὐτὴν τῶν Ὀθωμανῶν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἀναμφιβόλως ὅτι θείῳ ἐγένετο βουλήματι, καὶ ὅχι μὲ δύνάμιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ πιστοποιήσῃ πάντας τοὺς πιστοὺς, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐδόκησε νὰ οἰκονομήσῃ μέγα μυστήριον, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ λαοῦς.

Κατέστησε λοιπὸν ἐφ' ἡμᾶς ὁ παντοδύναμος Κύριος αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν βασιλείαν (« οὐκ ἔστι γὰρ ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ »), διὰ νὰ ᾤηται εἰς μὲν τοὺς δυτικούς

ὥσαν ἕνας χαλινός, εἰς δὲ τοὺς Ἀνατολικοὺς ἡμᾶς πρό-
 ξενος σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ νεύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ
 βασιλέως τούτων τῶν Ὀθωμανῶν νὰ ἔχη ἐλεύθερα τὰ τῆς
 πίστεως ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ νὰ τὰ
 διαυθεντεύῃ, ὥστε ὅπου καὶ νὰ παιδεύῃ ἐνίστε καὶ τοὺς
 παρεκτρεπομένους χριστιανοὺς, διὰ νὰ ἔχουν πάντοτε
 πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον· ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ ἔχει πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν
 ὁμοπίστων ὀρθοδόξων Βασιλέων, εἰς τὸ νὰ ἀνοικοδομῶσιν
 ἐκκλησίας, καθὼς εἰς κάθε γενεάν καὶ γενεάν ὠκοδομή-
 θησαν ἀδεία τῆς κραταιᾶς βασιλείας τόσοι περικαλλεῖς
 ναοὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τόπους. Καὶ αὐτὴ
 ἡ τῆς βασιλείας ταύτης συγκατάνευσις καὶ ἐγένετο ἐξ
 ἀρχῆς, καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἂς μὴν
 στοχασθῇ τινὰς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐμποδίζονται καμμίαν
 φορὰν αἱ πολλαὶ οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, κολο-
 βοῦται ἡ ἐλευθερία τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἅπαγε!
 Τοῦτο εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν, τὸ νὰ λογιᾶζουν μέγαν
 μιοθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ πίστις τοῦ
 Χριστοῦ ἔλαβεν ὅλην τὴν αὐξήσιν καὶ τελειότητα
 ὅχι μὲ μεγαλοπρεπεῖς καὶ περιδόξους, ἀλλὰ μὲ πενιχροὺς
 ναοὺς καὶ εὐαρίθμους· « οὐ γὰρ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς
 κατοικεῖ ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν ἀχειροποιήτοις » καὶ ἄλλα χροῦ,
 « ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ » λέγει ὁ Ἀπόστολος. Καὶ βε-
 βαίως κατὰ θείαν συγχώρησιν ἐμποδίζονται αἱ ὑπὲρ τὸ
 δέον περιφανεῖς οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὥσαν ὅπου
 « τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει », καὶ « οὐκ
 ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζη-
 τοῦμεν » κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὅπου καθ' ἑκάστην γενεάν καὶ γενεάν ποικίλλει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πιστοὺς λαοὺς διὰ τὴν ἰδίαν των σωτηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ ὁ πρῶτος ἀποστάτης Διαβόλος κατανοήσας, διὰ νὰ ἐκτραχηλίσῃ, καὶ αὖθις νὰ φέρῃ εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐκλεκτοὺς πιστοὺς, ἐμεθοδεύθη εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα μίαν ἄλλην πονηρίαν καὶ ἀπάτην ξεχωριστὴν, δηλαδὴ τὸ νῦν θρυλλούμενον σύστημα τῆς ἐλευθερίας· τὸ ὅποῖον κατ' ἐπιφάνειαν φαίνεται τάχα καλόν, ὅσον διὰ νὰ ἀπατήσῃ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ὑπάρχει ὁμως ἓνα δέλεαρ τοῦ διαβόλου καὶ φαρμάκι ὀλέθριον, διὰ νὰ κατακρημνίσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀκαταστασίαν· ἐπειδὴ καὶ τιτρώσκεται ὁ πονηρὸς τὴν καρδίαν, βλέπων πεπατημένας τὰς τόσας αὐτοῦ κατὰ κληρὸν ἐπινοηθείσας ψυχοβλαβεῖς δολιότητας, καὶ ἀκμάζουσιν ἐν τῇ κραταιᾷ βασιλείᾳ ταύτῃ τὴν εἰς Χριστὸν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ αἰσχύνην του ἐπεκαλέσθη ὡς ἀπηλπισμένος εἰς βοήθειαν ὅλα τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν νεοφανῆ καὶ ἑντεχνον αὐτὴν παγίδα, ὅπου νὰ πέσουν τέλος πάντων εἰς αὐτὴν καὶ οἱ καλοὶ χριστιανοὶ, νὰ χάσουν τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ νὰ βασανίζωνται αἰωνίως μὲ αὐτόν.

Ἀδελφοί, μὴ πλανηθῆτε ἐκ τῆς πρὸς σωτηρίαν ὁδοῦ, ἀλλὰ, καθὼς πάντοτε μὲ γενναιότητα καὶ σταθερότητα κατεπατήσατέ τὰς μηχανὰς τοῦ διαβόλου, οὕτω καὶ νῦν ὅτε ἐγγύτερον ἡμῖν ἡ σωτηρία » κλείσατε τὰ αὐτὰ σας, καὶ μὴν δώσετε καρμὶαν ἀκρόασιν εἰς

ταύτας τὰς νεοφανεῖς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας· καὶ νὰ εἰσθε κατὰ πολλὰ βέβαιοι, ὅτι αἱ δόξαι καὶ αἱ διδασκαλίαι αὐτῶν, καθ' ὅσον ἐδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν, καὶ πραγματικῶς ἀπὸ τὰ ἔθνη ὅπου ἐδέχθησαν αὐτὰς νὰ γνωρίσωμεν, κοντὰ ὅπου εἶναι ἐναντίαι εἰς τὰ ῥήτὰ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου μᾶς προστάζουν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς ὑπερεχούσας ἀρχάς, ὅχι μόνον εἰς τὰς ἐπιεικεῖς, ἀλλὰ καὶ σκολιάς, διὰ νὰ ἔχωμεν θλίψιν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ νὰ παραστήσωμεν καθαρὰς τῷ Χριστῷ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν· κοντὰ ὅπου εἶναι, λέγω, ἐναντίαι εἰς ὅλην τὴν θείαν γραφὴν, δὲν προξενοῦν καὶ κανένα πρόσκαιρον καλὸν τῆς παρούσης ζωῆς, καθὼς δολίως ἐπαγγέλονται διὰ νὰ σᾶς γυμνώσουν ἀπὸ κάθε οὐράνιον καὶ ἐπίγειον πλοῦτον. Ποῦ ἡ ἔνδοξος καὶ χαριεπτάτη θεὰ τῆς παρὰ πᾶσι φθονουμένης περικαλλοῦς Ἰταλίας; ποῦ ὁ ἀδαπάνητος θησαυρὸς τῆς τῶν Βενετῶν ἀρχαιοτάτης καὶ γαληνοτάτης ἐξουσίας; Παντοῦ τὸ φαντασιῶδες αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας σύστημα τοῦ πονηροῦ ἐπροξένησε πτωχείαν, φόνους, ζημίας, ἀρπαγὰς, ἀσέβειαν τελείαν, ψυχικὴν ἀπώλειαν καὶ ἀνωφελῆ μεταμέλειαν. Ἀπατηλαί εἶναι, ἀδελφοὶ χριστιανοί, αἱ διδασκαλίαι τῶν νέων αὐτῶν ἐλευθέρων· καὶ προσέχετε, φυλάξτε στερεὰν τὴν πατροπαράδοτόν σας πίστιν, καὶ ὡς ὁπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαρασάλευτον τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, ὅπου σᾶς χαρίζει ὅσα ἀναγκαῖα μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ τὸ τιμιώτερον ἀπὸ ὅλα, ὅπου δὲν προξενεῖ κανένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σας σωτηρίαν. « Τί γὰρ ὠφέλησει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ

ζημιώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ » ; Αἱ νεοφανεῖς αὐταὶ δι-
δασκαλίαι, ὡς ἂν ὁποῦ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν θεϊαν γρα-
φὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, ἂν ἦτον νὰ σᾶς κά-
μουν νὰ ἀποκτήσετε καὶ ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου,
πάλιν πρέπει νὰ ἦναι μισηταὶ, ὡς ἐπινόησις τοῦ πο-
νηροῦ διαδόλου τοῦ ἀγρυπνοῦντος διὰ τὴν ψυχικὴν τῶν
χριστιανῶν ἀπώλειαν· πόσω μᾶλλον ὁποῦ αἱ ὑποσχέσεις
τῶν εἶναι ψευδεῖς καὶ ἀπατηλαί, καὶ τὰ ἐπόμενα ταύ-
της, ὅχι πλούτη καὶ δόξαι, ἀλλὰ πτωχεία, δυστυχία,
ἀκαταστασία, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ σκοπούμενον ταύτης τῆς
ἐλευθερίας μία μισητὴ ὀλιγαρχία καὶ τυραννία, ὡς ἐκ
τῆς πείρας φαίνεται.

Πλὴν ἂς τεχνολογήσωμεν καὶ ἐπιστημονικώτερον τὸ
ὄνομα αὐτὸ τῆς « ἐλευθερίας », διὰ νὰ ἰδῶμεν ἂν ἡμπο-
ρῇ νὰ συμβιβασθῇ μὲ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοική-
σεις, εἰς τὰς ὁποίας διαμένει ἡ εὐταξία, ἡ χρηστοθήεια
καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν πολιτῶν. Ἄς παρατρέξωμεν διὰ συν-
τομίαν τὴν Μοναρχικὴν καὶ Ἀριστοκρατικὴν διοίκησιν,
ὡς ἂν ὁποῦ εἰς αὐτάς (ὅλοι τὸ ὁμολογοῦσι) τοιαύτη ἐλευ-
θερία δὲν δίδεταί· καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ἂν τῇ ἀληθείᾳ δί-
δεταί ἐλευθερία εἰς μίαν καλῶς διοικουμένην Δημοκρα-
τικὴν διοίκησιν. Ὅταν λέγωμεν « διοίκησιν » πρέπει
νὰ ἐννοήσωμεν ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων φύσει διαφόρου κα-
ταστάσεως ὁποῦ κατοικοῦν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολι-
τείαν, ἡγουν δυνατοὺς καὶ ἀδυνάτους, εὐρώστους καὶ
ἀσθενεῖς, γνωστούς καὶ ἀγνώστους. Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν
εἰς αὐτοὺς ἡμπορεῖ νὰ συστηθῇ ;

Ἐλευθερία ἀληθὴς εἶναι, πρῶτον, ἡ διάθεσις τῆς λο-
γικῆς ψυχῆς, ἥτις ποδηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον.

εἰς τὸ καλὸν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται « Αὐτεξούσιον ». Δεύτερον, ἐλευθερία, τὸ νὰ ἡμπορῇ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποταξία. Τρίτον, λέγεται ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῇ τινὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τουτέστι τὸ νὰ ζῇ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἑλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν. Εἰς αὐτὴν οὖν τὴν Δημοκρατίαν αὐτοὺς τοὺς διαφόρου καταστάσεως ἀνθρώπους καὶ αὐτεξουσίους, ὅταν τοὺς θεωρήσωμεν καὶ ἀνυποτάκτους, πῶς ἡμπορεῖ νὰ συσταθῇ αὐτῇ ἡ διοίκησις; ὁ δυνατὸς ἐπικρατήσῃ τοῦ ἀδυνάτου, ὁ εὖρωστος τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ γνωστικὸς ἀπατήσῃ τὸν ἄγνωστον. Ποία λοιπὸν εὐταξία θέλει μείνῃ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ ποία χρηστοθήεια, ὅταν βρασιλεύουν τὰ πάθη; ποία δὲ ἀσφαλεία τῶν πολιτῶν, ὅταν ἡ ἀρπαγὴ ὑπερισχύῃ;

Ἢ μόνη ἐπαινετὴ ἐλευθερία εἶναι ἡ κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον. Αὐτὴ εἰς τὸ σύστημα τῶν νέων ἐλευθέρων τόπον δὲν ἔχει· ἐπειδὴ πῶς ἡμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς ἑλεγχον τῆς συνειδήσεως αὐτοὶ ὅπου ἀπατηθέντες καὶ εἰς ἀθλίαν ἐλθόντες κατάστασιν, πάσχουν ἤδη νὰ ἀπατήσουν καὶ νὰ ἀφανίσουν καὶ ἄλλους; πῶς ἡμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς καμμίαν πολιτικὴν παιδείαν, αὐτοὶ ὅπου καταφρονοῦν τὸν ἀρίαντον γάμον καὶ βλάπτουν ὅλην τὴν πολιτείαν; πῶς ἡμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς ἑλεγχον τῆς συνειδήσεως ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς νικώμενοι ἀπὸ τὸ κέρδος εὐκόλως ἡμποροῦν νὰ ἀπατήσουν τοὺς πολιτικούς των νόμους, ὅταν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δειλίαν τῆς αἰωνίου κολάσεως δὲν ἔχουν ὥς χαλινὸν εἰς τὰς κακίας.

Κατανοήσατε, ἀδελφοί, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν ἡμπορεῖ νὰ σταθῇ χωρὶς τὴν θείαν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ ἀκλόνητοι σῦλοι τῆς θειοτάτης ἡμῶν πίστεως, ὅπου ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, οὕτως ἐκήρυξαν εἰς τὸν κόσμον, οὕτως ἐπολιτεύθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ διάδοχοί των. Αὐτὰ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παρέλαβε καὶ φυλάττει ἀπαρασάλευτα. Καὶ ὅταν βλέπωμεν μὲ τόσῃ σαφήνειαν, ὅτι αὐτὸ τὸ περὶ ἐλευθερίας νέον σύστημα δὲν εἶναι ἄλλο πρὸς μίαν σύγχυσιν καὶ καὶ ἀνατροπὴ τῶν καλῶν διοικήσεως, μίαν ὁδὸν φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν μίαν νεοφανεστάτην ἔνεδραν τοῦ πονηροῦ διαβόλου διὰ νὰ ἐκτραχηλίσῃ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ὀρθοδόξους χριστιανοὺς, δὲν θέλομεν κριθῇ ἄξιοι πάσης κατηγορίας, ἐὰν δώσωμεν καὶ τὴν παρρηλικὴν ἀκρόασιν εἰς τοιαύτας δολίους καὶ ἀπατηλὰς διδασκαλίας; δὲν θέλομεν παιδεύομεθα ἔπειτα δικαίως, ἐὰν γινώσκοντες σαφέστατα τὴν ἀλήθειαν, ἀκολουθήσωμεν τοὺς ὁδηγοὺς τοῦ ψεύδους ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ;

Ὅχι χριστιανοί! ἂς ἔχωμεν σταθερότητα καὶ φρόνησιν· ἂς μὴ χάσωμεν διὰ μίαν ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτον τάχα ἐλευθερίαν τοῦ παρόντος βίου, τοὺς ἀμαραντίνους στεράνους τῆς αἰωνίου μακαριότητος· ἂς μὴ στερηθῶμεν τὰς ἀνεκδιηγήτους ἀμοιβάς· ἂς μὴν ἀκροασθῶμεν ὀλοτελῶς, διὰ νὰ καταισχύνωμεν ἀπαρηγόρητα τὸν διάβολον, καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ ἐκείνα ὅπου ὁ Θεὸς ἡτοίμασεν ἀπ' αἰῶνος διὰ ἐκείνους ὅπου τὸν ἀγαποῦν. Ἐνδυναμοῦσθε λοιπὸν, ἀδελφοί, ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ

νὰ ἡμπορέσετε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὰς μεθοδείας τοῦ δια-
βόλου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀναλάβετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως,
τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτήριου, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ
πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, διὰ νὰ κατατροπώσῃτε
πᾶσαν ἑροδὸν τοῦ πονηροῦ, καὶ νὰ ἀξιώθῃτε τῆς οὐρανῶν
βασιλείας· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ
πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνῃσις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΤΙΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ.

Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ καὶ μενέτω, καὶ πρὸς
ἣν ὑπόκειται βασιλείαν μὴ ἀντιτεινέτω.

Εἶναι ὁμολογούμενον εἰς ὅσους διακρίνουν,
Μὲ τοῦ νοῦς τὸ λογικὸν τὰ πράγματα καὶ κρίνουν,
Τὸ πόσον εἶναι ἄφευκτος καὶ πόσον ἀναγκαῖα
Ἡ φρόνησις ἡ ἀκριβὴς εἰς ὅλα τὰ πρακτέα.
Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ καθ' ἓνας νὰ γνωρίζῃ
Μίαν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ὅπου νὰ τὸν ὀρίζῃ.
Οὕτω τὸ πᾶν συνίσταται, μένει καὶ διοικεῖται
Ἐκ πρώτης τοῦ καταβολῆς, καὶ οὕτω συντηρεῖται.
Ἐνὰ γνωρίζει ἀρχηγὸν καὶ κτίστην ὅλ' ἡ κτίσις,
Οὐράνια, κ' ἐπίγεια, καὶ σύμπασα ἡ φύσις·
Καὶ εὐπειθῶς προσφέρεται, καὶ κλίνει τὸν αὐχένα
Εἰς ἓνα πανυπέρτατον κ' εἰς θεῖον κράτος ἓνα.
Ὅθεν καὶ κατὰ μέμνησιν τῆς πρώτης μοναρχίας,
Τῆς διοικούσης ἅπαντα μετὰ σοφῆς προνοίας,

Ἀπὸ τὴν πρώτην του ἀρχὴν ὁ κόσμος ὑπετάχθη
 Εἰς ἓνα πρῶτον ἀρχηγόν, καὶ ἔτ' εἰς ἐβαστάχθη.
 Τὸ κάθε γένος ἔλαβε τὸν ἐξουσιαστήν του,
 Καὶ ὑπεκλίθη εἰς αὐτὸν μ' ἄκραν ὑποταγὴν του.
 Διὰ νὰ φύγῃ τὰ πολλὰ τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας
 Συμβαίνοντα ὀλέθρια, ἢ καὶ πολυαρχίας.
 Τοῦτο καὶ ὁ τῆς φύσεως θεσμός ὑπαγορεύει,
 Μὲ πλεῖστα παραδείγματα λαμπρῶς τὸ ἐρμηνεύει.
 Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἓνα καραβοκύρην.
 Καὶ ὅλοι οἱ οἰκιακοὶ εἰς ἓνα οἰκοκύρην.
 Κ' ἂν λείψῃ ἡ ὑπακοή, καὶ σπῆτι καὶ καράδι.
 Τέλος προσμένει βέβαια ἀπώλειαν νὰ λάβῃ.
 Ὡς καὶ πὰ ἄλογα αὐτὰ τὰ ζῶα ὁδηγοῦνται
 Ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἀνάρχως δὲν κινοῦνται.
 Μὲ ἀρχηγὸν αἱ μέλισσαι τὴν ζωὴν κυβερνοῦσι,
 Καὶ ποῖρναι τὸν ταξίαρχον κριὸν ἀκολουθοῦσι.
 Μία τέτοια τάξις φανεροῖ στὰ πράγματα ποῦ τρέχει,
 Τὸ ἄρχον καὶ ἀρχόμενον ὁποῖαν σχέσιν ἔχει.
 Πόσον λοιπὸν τὰ λογικὰ πλάσματα χρεωστῶσι
 Μ' εὐπειθειαν κ' ὑποταγὴν στὸν Ἄνακτα νὰ ζῶσι.
 Αὐτὸς εἶναι μετὰ Θεὸν ὁ ἐξουσιαστής των,
 Ὁ πρῶτανις τῶν ἀγαθῶν, καὶ φύλαξ τῆς ζωῆς των.
 Θεοὶ κ' ἀνθρώπινοι ὁμοῦ νόμοι σφοδρῶς προστάζουν,
 Εἰς πίστιν καὶ ὑποταγὴν μικροὺς μεγάλους κράζουν.
 Πρὸ πάντων λέγει ἡ γραφὴ νὰ κάμνωμεν δεήσεις
 Ὑπὲρ τῶν βασιλέων μας πάντοτε καὶ ἐπίσης.
 Καὶ πάλιν, νὰ πειθώμεθα ἀρχαῖς ὑπερεχούσαις,
 Ὡς κατὰ θέλησιν Θεοῦ τὸ κράτος κατεχούσαις.

Καὶ πᾶς ὁ ἀνθιστάμενος τοιαύτῃ ἐξουσίᾳ,
 Ἐναντιοῦται φανερὰ τῇ προσταγῇ τῇ θεῖᾳ.
 Καὶ αὖθις, ἐν χειρὶ Θεοῦ καρδία βασιλέως,
 Ὅτι καὶ νεύσει τῇ αὐτοῦ κινεῖται, οὐκ ἄλλέως.
 Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, φωνάζει,
 Καὶ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφεύκτως μᾶς προστάζει·
 Τῷ τὴν τιμὴν οὖν, τὴν τιμὴν, τὸ τέλος τῷ τὸ τέλος,
 Καὶ τῷ τὸν φόβον νείματε τὸν φόβον κάθε μέλος.
 Ἴδου λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, ὡς δόγμα πίστεώς μας,
 Πρέπει νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος τὸ δικόν μας·
 Καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς, καθὼς καὶ ἐξ ἀρχῆς μας
 Δὲν ἔγιν' ἑλλειψίς ποτὲ εἰς τὴν ὑποταγὴν μας,
 Νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν πίστιν ἐκ καρδίας,
 Μὲ ἄκραν μας εὐπειθειαν καὶ μετὰ προθυμίας·
 Διατ' εἴμεθα ὑπόχρεοι εἰς ὅλα τὰ ἐλέη,
 Ὅπου ἀπολαμβάνομεν κτὶ γέροντες καὶ νέοι,
 Οὐ μόνον νὰ προσφέρωμεν κάθε περιουσίαν,
 Ἀλλὰ καὶ βδελυττώμεθα καὶ κάθε ἀναρχίαν.
 Αὐτὸ εἶν θέλημα Θεοῦ, αὐτὸ ἡ σωτηρία,
 Αὐτ' εἶναι ἡ ἀληθινὴ πάντως ἡ σωτηρία·
 Κ' ὅποιος ἄλλέως στοχασθῇ, εἶναι ἀπηλπισμένος,
 Καὶ φανερὰ παρὰ Θεοῦ ἐγκαταλειμμένος.
 Πόροικοι, παρεπίδημοι πάντες ἐν βίῳ τῷδε,
 Γιὰ τοῦτο μηδὲ ἔχομεν μένουσιν πόλιν ὧδε,
 Ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν αἰεὶ θερμῶς ἐπιζητοῦμεν,
 Ἄν ἔχομεν ὑπομονὴν νὰ τὴν ἀξιωθοῦμεν.
 Αὐτὰ ἅς τὰ φυλάζωμεν, Θεὸν ἅς φοβηθῶμεν,
 Καὶ εἰς τὸν Βασιλέα μας πιστῶς ὑποταχθῶμεν,

Μὴ συμπεριφερόμενοι διδασκαῖς ξέναις ὅλως,
 Γνωρίζοντες καλῶτατα πῶς ταῦτα πάντα δόλος.
 Ταῦτα πιοῦντες ἅπαντες, ἐμμένοντες ἐδραίως,
 Κατ' ἄμφω καλῶς ἔξομεν, ζησόμεθα βεβαίως
 Ζωὴν ταύτην τὴν πρόσκαιρον καὶ ζωὴν αἰωνίαν,
 Ὡς πρέπει τοῖς ἐλπίζουσιν οὐρανῶν βασιλείαν.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὐρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΩΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ.

Ἄρκεῖ μόνον νὰ ἀναγνώσῃ τις μὲ προσοχὴν τὴν πρὸ μικροῦ διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » (*) διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαύτη μωρὰ καὶ ἀντίθεος διδασκαλία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐγεννηθῇ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ συνετοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιφέρει. Ὁ ἀληθὴς συγγραφεὺς φαίνεται μᾶλλον νὰ ᾔῃναι ἐχθρὸς ἐπίσημος καὶ τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν οἱ Γραικοὶ πρεσβεύουσι σήμερον. Βλέπων τὸ κατὰ τῶν βαρβάρων τυράννων τῆς Ἑλλάδος μῖσος αὐξανόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἠθέλησεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ κοιμήσῃ τὴν δικαίαν τῶν Γραικῶν ἀγανάκτησιν, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ

(*) Αὕτῃ ἐπιγράφεται οὕτως· « Διδασκαλία Πατρικὴ, » συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς » ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ Κυρ Ἀνθίμου, εἰς ὠφέ- » λειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· νῦν πρῶτον τυπω- » θεῖσα δι' ἰδίας δαπάνης τοῦ παναγίου τάφου, ἐν Κων- » σταντινουπόλει, παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πογῶς Ἰωάννου » ἐξ Ἀρμενίων. α ψ η η'.

τὸ νὰ μιμηθῶσι τὰ σημερινὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα πολλῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. Διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸν δόλον ἀσφαλέστερον, ἐτόλμησε νὰ ψευδεπιγράψῃ εἰς τὰς φλυαρίας του τὸ σεβάσμιον ὄνομα τοῦ Μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων καὶ νὰ φέρῃ εἰς μέσον διαφόρους μαρτυρίας τῆς Ἀγίας γραφῆς, διὰ νὰ πιστώσῃ φρονήματα ἐναντία εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν τῶν τοσούτων αἰώνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐλευθερίας δόξαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ διασκεδάσω πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, φέρε, ἅς ἐξετάσωμεν μὲ τὴν στάθμην τῆς θρησκείας, ὅσα κατ' αὐτῆς τῆς θρησκείας προβάλλει ὁ κακόφρων συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου.

Εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν εἰς πόσῃν ἀκμὴν ἔφθασε τὴν σήμερον τῶν Τούρκων ἡ τυραννία. Οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ δὲν εἶναι πλέον κύριοι μήτε κτημάτων, μήτε τέκνων, μήτε τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ των κρέμαται ἀπὸ τὴν θέλησιν ὅχι μόνον αὐτοῦ τοῦ πρωτοτυράννου, ἀλλὰ καὶ ἐκάστου ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ δούλους. Τίς δὲν ἤξεύρει τὸ πλῆθος τῶν Γραικῶν τῆς Κρήτης, ὅσοι, διὰ νὰ φύγῃσι τὰ τοσαῦτα δεινὰ, ἠναγκάσθησαν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πατρικὴν αὐτῶν θρησκείαν; Τίς ἀγνοεῖ τὰς βίας καὶ τὰς ἀρπαγὰς τῶν παρθένων, τῶν παίδων, ὅσαι καθ' ἡμέραν συμβαίνουσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὥστε νὰ ἀναγκάζωνται οἱ ἄθλιοι γονεῖς νὰ μακρύνωσιν ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον τὰ φίλτατα τέκνα, διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν τῶν βδελυρῶν Γιανιτζήρων; Τίς δὲν ἔφριξεν ἀκούων τὴν καταδυναστείαν, καὶ τοὺς ἀφορήτους φόρους, ὅσους οἱ

κατὰ πᾶσαν τὴν Τουρκικὴν Εὐρώπην εὕρισκόμενοι Γραικοὶ βιάζονται νὰ πληρώνωσι; Τίς δὲν ἐθρήνησε τοὺς ἐκτοπισμοὺς καὶ τὰς μετοικεσίας τοσούτων Γραικῶν, ὅσοι μὴν ὑποφέροντες πλεον τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εὐρώπης; Καὶ μὲν ὅλα ταῦτα, ἂν ἀκούσωμεν τὸν φιλότουρκον συγγραφέα, αὐτὸς ὁ ζυγὸς εἶναι τόσο ἐλαφρὸς ὅσον καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ια'. 30). Κατ' αὐτὸν, οἱ φεύγοντες Γραικοὶ τὴν πατρίδα των δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν παραγγελίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποῖος ἐδίδαξε ῥητῶς λέγων « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε » εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23.), ἀλλ' ἢ νὰ μαστίζωνται καὶ νὰ σφάζωνται ἀνηλεῶς ἀπὸ τοὺς τυράννους ὡς ἄλογα κτήνη, ἢ νὰ ἐναγκαλίζωνται τὸν Μωαμεθισμόν.

Μᾶς ἐνθυμίζει ὁ ψευδοσυγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου « οὐκ ἔστιν » ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ » (Ῥωμ. ιγ'. Ι). Ἀλλ' ἔπρεπε, ἐπειδὴ μετεχειρίσθη τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν, νὰ τὴν ἐκθέσῃ καὶν ὁλόκληρον, καὶ ὅχι νὰ σιωπήσῃ δολίως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος παραγγέλλει τὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας ὑποταγήν. « οἱ γὰρ ἄρχοντες (λέγει) οὐκ » εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις » δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ » ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς » (Ῥωμ. ιγ'. 3). Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τοῦ Παύλου, εἰς μόνους τοὺς νομίμους ἡγεμόνας εἶναι χρεωστούμενη ἡ ὑποταγή. εἰς ἐκείνους, λέγω, ὅσοι ἀκολουθοῦντες τοὺς νόμους, κολάζουσι τὴν κακίαν, καὶ ἐπαινοῦσι τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ τίς δὲν ἠξεύρει ὅτι εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἡμετέρου τυράννου συμβαίνει

τὸ ἐναντίον ; εἰς αὐτὴν πᾶς ἕνας ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πράξῃ τὰ πάνδεινα κακὰ, ἂν μόνον ἔχῃ τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ τὴν τουρκικὴν φιλαργυρίαν· εἰς αὐτὴν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κολαζομένους, ἢ εἶναι παντάπασιν ἀήωροι, ἢ δὲν ἔχουσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακουργίας αὐτῶν ποινὴν. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῶν Ἀποστόλων, εἰς τοιούτους παρανόμους ἡγεμόνας, ὅχι τυφλὴ καὶ ἄλογος ὑπακοή, ἀλλὰ γενναῖα ἀντίστασις χρειάζεται. Καὶ τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος. Καθὼς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Χριστὸς, ῥαπιζόμενος ἀδίκως, εἶπεν· « εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ » κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις ; » (Κατὰ Ἰωάν. ιη'. 23.), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Παῦλος τυπτόμενος εἰς τὸ στόμα, ἀποκρίνεται· « τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς » τοῖς κεκονιαμένους· καὶ σὺ κάθη κρίνων με κατὰ τὸν » νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι » (Πράξ. κγ'. 3.). Ἄλλοτε πάλιν, βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ μαστιγῶθῃ, ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς κριτάς· « εἰ ἄνθρωπον Ῥω- » μαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν ; » (Πράξ. κβ'. 25.).

Ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς τῆς πατρικῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ δικαιώσῃ τοὺς φίλους τοῦ Ὀθωμανοῦς, ζητεῖ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὴν « ἰσχυρὰν καὶ ὑψηλὴν βασιλείαν » αὐτῶν » καθὼς αὐτὸς δὲν αἰσχύνεται νὰ τὴν ὀνομάζῃ, μὲ ὅλον ὅ,τι τὴν σήμερον αὐτὴ εἶναι ἢ ταπεινότερα, ἀγκαλὰ ἢ πλεον ἀπάνθρωπος, καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλαχίστας τῆς Εὐρώπης τυραννίας, ὅτι, λέγω, αὐτὴν τὴν βασιλείαν τὴν ἡγείρεν οἰκονομικῶς ἢ θεῖα πρόνοια, διὰ νὰ στηρίξῃ

οὺς Γραικοὺς, κλονουμένους καὶ χωλαίνοντας ἤδη εἰς
 τῆς θρησκείας. Καὶ αὐτὴν τὴν νομιζομένην τῆς θείας
 προνοίας οἰκονομίαν δὲν ἐρυθρίῃ νὰ ὀνομάζῃ «μυστήριον».
 Ἄν ἡμεῖς ἐχωλάνωμεν εἰς τὰ τῆς θρησκείας, οἱ Ῥῶσσοι
 ἐβόγια, ἐπειδὴ πάντοτε κατ' ἔχνος ἠκολούθησαν τὰ προ-
 ῆματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἦτον ἀδύνατον νὰ
 ἡ χωλάνωσιν ὡς ἡμεῖς· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἀντὶ τοῦ νὰ
 μεθέξωσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ αἰσχρὸν μυστήριον, ἠλευ-
 θερώθησαν ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ζυγὸν τῶν Σκυθῶν, εἰς καιρὸν
 ὅταν οἱ Γραικοὶ ἐκλιναν τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς
 Τουρκικῆς τυραννίας. Ταύτην τὴν ἐναντίαν τύχην δύο
 ἑθνῶν ὁμοπίστων ἤθελε πρόσφύτερον ὁ μωρὸς συγγραφεὺς
 ὀνομάσῃ «μυστήριον» ἀλλὰ «μυστήριον τῆς ἀνομίας»,
 καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἐνεργηθὲν ὄχι ἀπὸ τὴν θείαν
 πρόνοιαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀπρονόητον ἀφροσύνην τῶν Γραι-
 κορωμαίων Αὐτοκρατόρων. Αὐτοὶ, παντάπασι διάφοροι
 ἀπὸ τοὺς προνοητικοὺς βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας, κατα-
 πατήσαντες τοὺς νόμους, καταδάρσαντες τοὺς ὑπηκόους
 μὲ φόρους ἀνυποφόρους, μολύναντες τὴν αὐτοκρατορικὴν
 αὐλὴν μὲ φόνους καὶ σφαγὰς τῶν οἰκείων, ἀμελήσαντες
 τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας, μετασχηματισθέντες ἐκ
 βασιλέων εἰς θεολόγους, κινουῦντες καθ' ἑκάστην μωρὰς
 καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις περὶ δογμάτων, καὶ μηδε-
 μίαν ἔχοντες φροντίδα τοῦ ἠθικοῦ τῆς θρησκείας μέρους,
 σκορπίζοντες ἀσώτως τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν εἰς τὰς
 ἡδονὰς τῶν, ἢ μὲ μίαν ὑποκριτικὴν εὐλάβειαν καταδα-
 πανῶντες τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἰδρώτας τῶν ὑπηκόων εἰς
 ἀνοικοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, καὶ ἀφίνοντες
 εἰς ἐρήμωσιν τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ τείχη τῶν πόλεων,

ἤρξαντο κατὰ μικρὸν τὴν οὐτιδανὴν ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων, ἕως οὗ τοὺς ἀνεβίβασαν καὶ εἰς αὐτὸν τοῦ Βυζαντίου τὸν θρόνον.

Μήτε αὐτὸς βέβαια ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας δύνανται νὰ μὲ συκοφαντήσῃ ὡς χωλαίνοντα εἰς τὰ τῆς θρησκείας, διότι ἀποδοκιμάζω τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων· ἐπειδὴ ὁμολογεῖ, ὅτι « εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν » μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ». Τοῦτο μόνον εἶπεν ὀρθῶς μεταξὺ πολλῶν λήρων, ἀγκαλὰ ὅχι μὲ τέλος ὀρθόν, ἀλλὰ διὰ νὰ δικαιώσῃ καὶ πάλιν τοὺς φίλους τοῦ Τούρκου, οἱ ὅποιοι δὲν συγχωροῦσιν εὐκόλως εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν ἀνέγερσιν τῶν θείων ναῶν. Ἡ ζήτησις ὅμως δὲν εἶναι περὶ τοῦ ἂν ᾦναι ἢ δὲν ᾦναι δεισιδαιμονία τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν· ἔπρεπεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ μᾶς δείξῃ μὲ ποῖον νόμον, μὲ ποῖον δικαίωμα κωλύουσι τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν οἱ Τούρκοι. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· « ἔρχεται ὥρα, » ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ » καὶ ὅ,τι « πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ » τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ » δεῖ προσκυνεῖν » (Κατὰ Ἰωάν. δ'. 21 καὶ 24.) ἐπρόβλεπε βέβαια καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἐκείνους καὶ πνευματικούς προσκυνητὰς τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, ἀρκουμένους εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν « λογικὴν λατρείαν » καθὼς ὁ Παῦλος τὴν ὀνομάζει (Ῥωμ. ιβ'. Ι.), καὶ τοὺς σημερινοὺς ὑλικοὺς χριστιανοὺς, οἱ ὅποιοι ἀμελήσαντες τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν, ἀποδεκατοῦσιν, ὡς ποτὲ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ

ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον (Ματθ. κγ'. 23.)· οἱ ὅποιοι, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλεήσωσι τὴν χήραν καὶ τὸν ὀρφανόν, ἀντὶ τοῦ νὰ συστήσωσι σχολεῖα μὲ μικρὰν χρημάτων συνεισφορὰν, προτιμοῦσι τὰς ἀνοικοδομὰς τῶν νυχῶν, ἢ τὴν πολυδάπανον προσκύνησιν τῶν Ἱεροσολύμων. ὅχι διὰ νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸ ἀπιστοσμένον εἰς τὰς καρδίας των τῆς πίστεως πῦρ, ἀλλὰ διὰ τὴν κενοδοξίαν τοῦ νὰ ὀνομάζωνται « χατζίδες » ἡγουν νὰ γένωσιν (ὦ ποία κατασχύνη!) ὁμώνυμοι τῶν ἀσεβῶν προσκυνητῶν τῆς Μέκας.

Ἄν ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ἦτον ἀληθῶς ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, ἤθελε βέβαια λαλήσῃ διεξοδικώτερον κατὰ τῶν τοιούτων ψευδοχριστιανῶν, καὶ κατ' ἐκείνων μάλιστα τῶν ἀναξίων ἱερέων, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ ζητῶσι νὰ ἐξαλείψωσι τὰς τοιαύτας ἀντιθέους δεισιδαιμονίας, σπουδάζουσιν ἐξ ἐναντίας νὰ τὰς στηρίζωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπλουστέρων· ὅσοι μετέβαλον τοὺς οἴκους τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαια ληστῶν (Ματθ. κα'. 13.), πωλοῦντες ἀνερυθριάστως καὶ μυστήρια, καὶ εὐλογίας, καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς Θεὸν ἱκεσίας, ὅσοι καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔκαμαν πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (Τιμοθ. Α'. ς'. 5.), καὶ μὴν ἀρκούμενοι, καθὼς αὐτός, εἰς τὰς ἀναγκαίας διατροφὰς καὶ σκεπάσματα (Αυτ. ς'. 8.), νομίζουσι τὸν βίον ἀδίκωτον, ἂν δὲν τρυφῶσιν ὡς Σαρδανάπαλοι, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ μιμηθῶσι τὸν μακάριον τοῦτον Ἀπόστολον, καὶ νὰ λέγωσι μὲ αὐτόν· « οὐδὲ δωρεὰν ἄρτου ἐφάγομεν » παρὰ τίνος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν » (Θεσσαλ. Β'. γ'. 8.), περιέρχονται ὡς λιμώττοντες λύκοι

τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἀρπάζωσιν ἀνηλεῶς ἀπὸ τῶν πεινώντων χριστιανῶν τὰ στόματα τὸν ὀλίγον ἐκεῖνον ἄρτον, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὴ τῶν Τούρκων ἡ ἀπληστεία ἐντρέπεται νὰ ἀρπάσῃ.

Εὐκόλον εἶναι νὰ καταλάβῃ τις ἀπὸ ταῦτα, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πλεονέκται πρέπει νὰ φοβῶνται τὴν καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὡς ἰδίαν αὐτῶν καταστροφὴν, καὶ τῶν Γραικῶν τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀπαρηγόρητον αὐτῶν δυστυχίαν. Εἰς ποίαν ἐλευθέραν, ἢ καὶ μετρίως εὐνομουμένην διοίκησιν, δύνανται αὐτοὶ νὰ πράξωσιν ὅσας παρανομίας πράττουσιν ἀφόβως ὑπὸ τὴν ἄνομον ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων; Ὅταν οἱ νόμοι, καὶ ὅχι αἱ αὐτογνώμονες ἀποφάσεις τῶν ἡγεμόνων, κυβερνῶσι τοὺς Γραικοὺς, δύνανται πλέον οἱ μισθωτοὶ ποιμένες (καὶ δὲν λέγω, ἄπαγε! ὅλους τοιοῦτους.) νὰ ἀπειλῶσι χωρὶς αἰτίαν, νὰ παιδεύωσι χωρὶς ἔγκλημα, νὰ ἀφορίζωσι καὶ νὰ ἐξεκκλησιάζωσι χωρὶς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν ὅντινα θέλουσιν, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ πράττωσι τὰ τῶν Τούρκων; Ἄς παραβάλλῃ ὅστις θέλει πολλοὺς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος τῶν ἡμετέρων μὲ τὸν κληρὸν τῆς Ῥωσσίας, ἀφ' οὗ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Πέτρος ἀνεμόρφωσε τὰ ἦθη τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θέλει εὖρη τοὺς ἡμετέρους διαφέροντας ἀπ' ἐκεῖνους ὅσον διαφέρει ἡ νύξ τῆς ἡμέρας. Καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη διαφορά; ἐκ τούτου βέβαια, ὅτι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅχι εἰς τοὺς Ῥώσσους παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργηθῇ τὸ « μυστήριον τῆς ἀνομίας ».

Καὶ ἐπειδὴ ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν παράνομον τῶν Τούρκων διοίκησιν, ψεύδεται λοιπὸν ἀναισχύντως ὁ ψευδὴς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ

Περσολύμων κρυπτόμενος φιλότουρκος συγγραφεύς, όταν λέγη, ὅτι « ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν δὲν προξενεῖ κανένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ». Ἐλησμονήσεν ἄρα τοὺς ἀποστατήσαντας Γραικοὺς ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν ἰδίων προγόνων, διὰ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων· τὰς καταδυναστείας ὅσας ὑποφέρουσι κατ' ἐκάστην οἱ ἀδύνατοι Γραικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁμογεγεῖς τῶν πλουσίου, ἀπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ποιμένας τὴν δεινὴν ἀμαθίαν τῶν πολλῶν, καὶ τὰς ἀπ' αὐτὴν γεννηθείσας δεισιδαιμονίας; ἢ νομίζει τάχα ὅλα ταῦτα ὠφέλιμα εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν;

Ψεύδεται πρὸς τούτοις ὅταν ὀνομάζῃ τὴν ἐλευθερίαν « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαδόλου, ἐναντίαν εἰς τὴν θεῖαν » γραφὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ». Ἰδομεν ἄνωτέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς παρηγγέλλει, ὅταν μᾶς διώκωσιν εἰς μίαν πόλιν, νὰ φύγωμεν εἰς ἄλλην· ὅτι ὁ Παῦλος ἔφυγε τὴν μαστίγωσιν, φανερῶν ἑαυτὸν ἐλεύθερον καὶ πολίτην Ῥωμαῖον. Σιωπῶ τοὺς Μακκαβαίους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία δοξάζει, ὡς ἀνδρείως πολεμήσαντας, καὶ ἀντισταθέντας εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀντιόχου. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἀναφέρω αὐτὰ τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὁπόταν αὐτοὶ, μὴ θέλοντες πλεόν νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τοῦς Κριτὰς των, ἐζήτησαν βασιλέα. Διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἄλογον ταύτην ἐπιθυμίαν (καὶ σημείωσαι ὅτι ἐζήτουν βασιλέα ὁμογενῆ καὶ νόμιμον, ὅχι βάρβαρον καὶ ἄλλογενῆ τύραννον), ἰδοὺ τί λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Σαμουὴλ· « τοῦτο « ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως, ὃς βασιλεύσει ἐφ' » ἡ ὑμᾶς. Τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται, καὶ θήσεται αὐτοὺς

» ἐν ἄρμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἵππευσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέ-
 » χοντας τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ. Καὶ θήσει αὐτοὺς ἐαυτῷ
 » ἑκατοντάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ θερίζειν θερισμὸν
 » αὐτοῦ, καὶ τρυγᾶν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκεύη
 » πολεμικά αὐτοῦ, καὶ σκεύη ἁρμάτων αὐτοῦ. Καὶ τὰς
 » θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψοὺς, καὶ εἰς μαγει-
 » ρίσσας, καὶ εἰς πεσσούσας. Καὶ τοὺς ἀγροὺς ὑμῶν καὶ
 » τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιῶνας ὑμῶν τοὺς
 » ἀγαθοὺς λήψεται, καὶ δώσει τοῖς δούλοις ἐαυτοῦ.
 » Καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν
 » ἀποδεκατώσει, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ καὶ
 » τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν, καὶ τὰς
 » δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ, καὶ
 » τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ
 » ἔργα αὐτοῦ. Καὶ τὰ ποίρνια ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ
 » ὑμεῖς ἔσεσθε αὐτῷ δοῦλοι. Καὶ βοήσεσθε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 » ἐκείνῃ ἐκ προσώπου βασιλέως ὑμῶν, οὗ ἐξελέξασθε
 » ἐαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται κύριος ὑμῶν ἐν ταῖς
 » ἡμέραις ἐκείναις, ὅτι ὑμεῖς ἐξελέξασθε ἐαυτοῖς βασι-
 » λέα » (Βασιλ. Α'. η'. 11 — 18.).

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγεν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ
 νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι κτίσας τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ
 αὐτεξούσιον, ἡ βουλή του ἦτον νὰ μείνῃ πάντοτε τοιοῦ-
 τος, μὴν ὑποτασσόμενος πλὴν εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους, καὶ
 ὅχι ποτὲ εἰς τὰς αὐτογνώμονας βουλήσεις τῶν ὁμοιοπα-
 θῶν του ἀνθρώπων. Ἡ δὲ Νέα Διαθήκη, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν
 θεμελιωμένη τῶν Γραικῶν Θρησκεία μήπως ἐδίδαξαν
 ἄλλα περὶ ἐλευθερίας; Ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσει
 τὸ Εὐαγγέλιον, τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολάς τῶν

Ἀποστόλων, θέλει πανταχοῦ εὖρη μίαν δημοκρατικὴν ἰσονομίαν, μίαν ἐλευθερίαν φρόνιμον, περιορισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους. « Οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην » οὐκ ἔστι δούλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓς ἐστι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » (Γαλ. γ'. 28.). Καὶ βέβαια, ἂν ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τῆς διδασχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἦτον ἡ βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, πῶς ἡδύνατο νὰ πράξῃ τὴν ἀρετὴν ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἦτον ἐλεύθερος; Νομίζει τάχα ὁ φιλότουρκος Συγγραφεὺς, ὅτι τὸ διὰ φόβον ἀνθρωπίνης ποινῆς πραττόμενον ἀγαθὸν λογίζεται σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀρετή; νομίζει ἀληθῶς σώφρονα ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέχει μακρὰν ἀπὸ τὰς πόρνas, ὅχι διὰ τὴν συνείδησιν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος (Ῥωμ. ιγ'. 5.), ἀλλὰ διὰ τὴν ἄλογον ὀργὴν ἐνὸς ἀνόμου τυράννου, ὁ ὁποῖος κολάζει τὴν πορνείαν, διὰ νὰ γεμίσῃ τὸν θησαυρόν του ἀπὸ χρυσίου, καὶ ὅχι μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ σωφρονίσῃ τὸν πορνεύσαντα.

Διδάσκουσι, ναὶ, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς κυρίους· ἀλλ' εἰς ποίους κυρίους; εἰς ἐκεῖνους, ὅσοι « τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις » παρέχουσι » (Κολοσσ. δ'. 1). Περὶ δὲ τῶν ἀδίκων καὶ τυραννικῶν κυρίων, ὅσοι, ὡς οἱ Τούρκοι, στοχάζονται μόνον ἑαυτοὺς ἀξίους καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας, καὶ μεταχειρίζονται τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μὲ ἀσυγκρίτως περισσοτέραν ἀσπλαγχνίαν ἀφ' ὅσην δεικνύουσι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄλογα κτήνη, ὅσοι ἀνόμως καὶ χωρὶς κρίσεως ἀδικοῦσιν, ἀτιμάζουσι, σφάζουσι τοὺς ὑπηκόους, ὅσοι προστάττουσιν ὅ,τι κωλύει, καὶ ἀπαγορεύουσιν ὅσα συγχωρεῖ ὁ νόμος, τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος;

« Πείθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » (Πραξ. ε'. 29). Καὶ τοῦτο ἄλλο δὲν σημαίνει πλὴν ὅτι πρέπει νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τοὺς νόμους· ἐπειδὴ οἱ νόμοι ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν ἡ ὁμόφωνος καὶ κοινὴ γνώμη ἐνὸς λαοῦ, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ λαοῦ, εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ.

Διδάσκουσι, ναὶ, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑπομονὴν τῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ ποίων πειρασμῶν; τῶν ἀφύκτων, καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μήτε ἱαμα μήτε παραμυθία. Ὅταν ὅμως δύναται τις νὰ φύγῃ καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς πειράζοντας, τί μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία; « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, » φεύγετε εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23). Τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον λοιπὸν ἐπλήρωσαν ὅσοι Γραικοὶ μετωκίσθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, διὰ νὰ φύγωσιν ὄχι μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ μέλλοντα δεινά· ἐπειδὴ τίς ἐδύνατο νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς τρίτης ἢ τετάρτης αὐτῶν γενεᾶς δὲν ἤθελε μιανθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἀσελεῖς Τούρκους, ἢ δὲν ἤθελε βιασθοῦν νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν Μωάμεθ; Φρονιμώτεροι λοιπὸν καὶ εὐσεβέστεροι ἐφάνησαν κατὰ τοῦτο οἱ μετοικισθέντες Γραικοὶ παρὰ τὸν φιλότουρκον συγγραφέα· ὁ ὁποῖος ἀνευθριάστως σπουδάζει νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην τῶν Τούρκων, μήτε ἐντρέπεται νὰ μᾶς διδάσκῃ τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγὴν, ἥγουν νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἀδικίας, τὰς ἀρπαγὰς, τὰς ἀσελείας, τέλος καὶ νὰ τουρκίσωμεν προτιμώτερον παρὰ νὰ φύγωμεν τὴν τυραννίαν αὐτῶν.

Ἀλλ' οἱ Γραικοὶ φρίττοντες φράττουσι τὰς ἀκοὰς εἰς οἰαύτην σατανικὴν διδασκαλίαν, καὶ πληροφορημένοι,

ὅτι δὲν εἶναι οὐδεμία μετοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομία, οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἀκούουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν θρησκείας, ἡ ὁποία κράζει πρὸς αὐτοὺς λέγουσα· « ἐξέλθετε ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε » (Κορινθ. Β'. ς'. 14—17.). Φεύγουσι λοιπὸν οἱ Γραικοὶ τοὺς Τούρκους δικαίως, ἐν ὧσιν δὲν δύνανται νὰ τοὺς διώξωσιν· ἀλλ' ὅταν ὁ διωγμὸς τῶν τυράννων φανῇ εὐκολος, δικαιοτέρον εἶναι τότε νὰ διώξωσι τοὺς ληστές, οἱ ὁποῖοι δὲν παροικοῦσι πλὴν τριακοσίους πεντήκοντα σχεδὸν χρόνους εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρὰ νὰ ἐξορισθῶσιν αὐτοὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τρεῖς χιλιάδας ἐτῶν ἤδη κατοικοῦσι.

Καὶ τόσον εἶναι δίκαιος καὶ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστος τῶν τυράννων ὁ διωγμὸς, ὥστε καὶ αὐτὴ τῶν Γραικῶν ἡ Ἐκκλησία, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καταρᾶται τὸν τύραννον, καὶ νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ψάλλουσα μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὁποῖον καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἑλλάδος ἔψαλλε· « σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα ». Ἐρωτῶ τὸν ψευδώνυμον τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας συγγραφέα, τίνες εἶναι οἱ βάρβαροι οὗτοι, τοὺς ὁποίους καταρᾶται ἡ Ἐκκλησία, πλὴν οἱ Τούρκοι· Τίνες εἶναι οἱ Βασιλεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους εὐχεται νίκας κατὰ βαρβάρων, πλὴν οἱ Γραικορωμαῖοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, πρὶν τῆς καταστροφῆς των, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ῥωσσίας, ἡ ὁποιαδήποτε ἄλλη τῆς Εὐρώπης ἡγέμονία, ἐλεήσασκε τὴν ἀπαρηγόρητον τῶν Γραι-

κῶν δυστυχίαν, ἤθελε μελετήσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ τυράννου. Ὑποκρίνεται ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς φόβον, μήπως τάχα ἡ ἐλευθερία ἀνατρέψῃ τὴν ἱερὰν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν· καὶ μὲ αὐτὸ φανερώνει ἀναντιρρήτως ὅτι πιστεύει πλέον τὸν Μωάμεθ παρὰ τὸν Χριστόν. Ἄν ἡ περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητεία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀληθὴς « καὶ ἡ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς » (Ματθ. ις'. 18.), μὴ δὲν δύναται ὁ Χριστὸς νὰ φυλάξῃ μὲ μέσα καὶ τρόπους εἰς ἡμᾶς ἀκαταλήπτους τὴν Ἐκκλησίαν του ; ἢ τάχα δὲν εὑρηκεν ἄλλο μέσον, παρὰ τὴν μισόχριστον τῶν Ὀθωμανῶν θρησκείαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἰδικήν του ; ἄλλο μέσον νὰ σώσῃ τὰ πρόβατά του πλὴν τοῦ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου ; Καὶ τίς ἤκουσέ ποτε τοιαύτην φρικτὴν βλασφημίαν ; Ἐξ ἐναντίας, ἐπειδὴ τῶν Τούρκων ἡ τυραννία ἠλάττωσε κατὰ πάντας τρόπους τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀληθινῶν πιστῶν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπὶ πλέον διαμείνῃ, κινδυνεύει νὰ ἐξαλείψῃ ὀλοτελῶς τὸν χριστιανισμόν, θέλουσα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ νὰ δείξῃ τὴν προφητείαν ἀψευδῆ « καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς », ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας.

Οἰκτεῖρει ὑποκριτικῶς ὁ συγγραφεὺς τὴν γαληνοτάτην Ἀριστοκρατίαν τῶν Ἑνετῶν, θρηνεῖ καὶ κλαίει τὴν μεταβολὴν τῆς Ἰταλίας. Ἦτον τόσον γαληνὴ ἡ Ἀριστοκρατία τῶν Ἑνετῶν, ὥστε δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν, ἐκκλησίαν ἐλευθέραν ἀπὸ τὴν Παπικὴν τυραννίαν. Ἦτον τόσον γαληνὴ, ὥστε ἐδέχετο ἀνεξετάστως τὴν κατ' ἀλλήλων συκοφαντίαν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκό-

λαζε πολλάκις μὲ θάνατον τὰς περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων ἡσυχούς συνομιλίας, καὶ ἢ ἔθελεν ἦσαν παντάπασιν ἀβλαβεῖς εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῆς σύστημα. Ἦτον τόσον γαλήνη, ὥστε ἐσυγχώρει τοὺς κατ' ἀλλήλων φόνους καὶ τὰς σφαγὰς τῶν νησιωτῶν αὐτῆς ὑπηκόων μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσίου. Δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀλτὶθὼς ἄξιον θρήνου, τὸ νὰ παύσωσιν οἱ τοσοῦτοι φόνοι διὰ μέσου τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθερίας; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον, κατὰ τὸν συγγραφέα, τὸ νὰ μὴ τυραννῇται πλέον ἢ Ἰταλία ἀπὸ τοσούτους ἀναιδεῖς καὶ ἀπανθρώπους ἡγεμονίσκους; Δὲν εἶναι ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἄξιον (καὶ ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὅχι μόνον τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πάπα φίλος) τὸ νὰ κρημνισθῇ ὁ Μακαριώτατος Πάπας ἀπὸ τὸν θρόνον του, νὰ στερηθῶσιν οἱ ἐξοχώτατοι Καρδινάλιοι τὰς τρυφάς των, νὰ μὴν ἔχωσι πλέον μήτε ἐρωμένους μήτε ἐρωμένους· εἰς ὀλίγα λόγια, τὸ νὰ ταπεινωθῇ ὑποκάτω εἰς τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν των νόμων ὁ τύφος καὶ ἡ ἀλαζονία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας; Δὲν εἶναι δακρύων ἄξιον τὸ νὰ μὴν ἔχη πλέον ἢ Ῥώμη τὴν ἐξουσίαν νὰ εὐνουχίζῃ ἀθῶα νεογέννητα βρέφη, διὰ νὰ ψάλλωσιν ἔπειτα φθάσαντα εἰς ἡλικίαν τοὺς θεῖους ὕμνους εἰς τὰς ἐκκλησίας, καθὼς ποτὲ οἱ Κορύβαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Κυβέλης; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον τὸ νὰ παύσῃ πλέον τὸ κατὰ τῶν Γραικῶν ἄλογον μῖσος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας; τὸ νὰ θάπτονται εἰς μνήματα, καὶ ὅχι πλέον νὰ ρίπτονται ὡς ἀλόγων κτηνῶν πτώματα εἰς τοὺς ἀφεδρῶνας, κατὰ πᾶσαν τὴν Παπικὴν ἐπικράτειαν, οἱ νεκροὶ τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν; Ὅλα ταῦτα τὰ πάνδεινα κακὰ, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς τυραννίας, εἰς τὴν ὁποίαν

ὥς ἀπὸ Θεοῦ συσταθεῖσαν ἐξουσίαν νὰ πειθώμεθα μᾶς συμβουλεύει· ὅλα ταῦτα κατηργήθησαν σήμερον διὰ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαβόλου » ὀνομάζει ὁ φιλότουρκος καὶ φιλόπαπος συγγραφεύς : καὶ μὲ τοιαύτας ἀντιχρίστους προσπαθείας ἐλπίζει νὰ ἀπατήσῃ τοὺς Γραικοὺς ὁ ἀνόητος !

Ἀφ' οὗ μὲ μαρτυρίας ἢ κολοβάς, ἢ κακῶς ἐξηγηθείσας τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐσπούδασε δολίως νὰ μᾶς διδάξῃ τὸ μῖσος τῆς ἐλευθερίας, μετασχηματίζεται αἰφνηδίως ἐκ θεολόγου εἰς φιλόσοφον, καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ μὲ μόνας τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία εἶναι πρᾶγμα ἀνυπόστατον. Μέχρι τούτου δὲν ἴδωμεν πλὴν τὴν κακοφροσύνην τοῦ θεολόγου· ἐντεῦθεν θέλει ἴδωμεν καὶ τὴν παντελεῖ ἀφροσύνην τοῦ φιλοσόφου.

« Πλὴν, ὡς ἐξετάσωμεν (λέγει) καὶ ἐπιστημονικώτερον τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, κ. τ. λ. » Ἐπειτα ὁ ἐπιστημονικώτατος οὗτος νοῦς προβάλλει τρία εἶδη ἐλευθερίας, τὰ ὁποῖα οὕτως ὀρίζει· « ἐλευθερία ἀληθὴς » εἶναι πρῶτον ἡ διάθεσις τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἥτις πο-
« δηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ καλόν, χωρὶς
« ὁμῶς νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται
« αὐτεξούσιον ». Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὦ φιλόσοφε, τὸ αὐτεξούσιον τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, δοθὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀρετὴν, οἱ Τούρκοι λοιπὸν, καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ τύραννοι, εἶναι πάσης ἀποστροφῆς ἄξιοι, ὥς ἀφαιροῦτες ἀπὸ τοὺς τυραννουμένους ἐκεῖνο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν· οἱ τυραννοῦμενοι λοιπὸν ἔχουσι τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα τοῦ νὰ ζητῶσι παντοίους τρόπους, διὰ

νὰ διαρρήξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ νὰ ἀπολά-
 ωσι πάλιν τὸ πολύτιμον αὐτὸ δῶρον, τὸ αὐτεξούσιον.
 « Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » ἴδομεν ἀνω-
 τέρῳ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον λέγοντα εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
 τυραννικῶς ἐζήτουν νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι τὸ αὐτεξούσιον.

« Δεύτερον (λέγει) ἐλευθερία εἶναι τὸ νὰ ἡμπορῇ νὰ
 » βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὁρέξεις ὁ ἄν-
 » θρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποτα-
 ξία ». Ἐδῶ ὁ νέος αὐτὸς φιλόσοφος ἀντιλέγει φανερὰ
 αὐτὸς εἰς ἐαυτὸν, συγχέων τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν εἰς τοὺς
 νόμους ἀνυποταξίαν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνυποταξίαν, ἡ
 μᾶλλον εἰπεῖν ἀχαλίνωτον ἐξουσίαν καὶ ἀναρχίαν, τῆς
 ἐλευθερίας τὸ ὄνομα εἶναι ἐπίσης ἀνάρμοστον, καθὼς καὶ
 τὸ ὄνομα τῆς δεισιδαιμονίας εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐσέβειαν.
 Ὅπως ἂν ᾦναι τὸ πρᾶγμα, εἰς ποίαν ἀπὸ τὰς πολιτι-
 κὰς διοικήσεις ἔχει μάλιστα χώραν αὕτη ἡ νομιζομένη
 ἐλευθερία ; εἰς τὰς ἐλευθέρας ἄρα ὑπὸ τῶν νόμων κυβερ-
 νώμενας δημοκρατίας, ἢ εἰς τὰς αὐτογνώμονας ἡγεμονίας
 καὶ τυραννίας ; Ἄς μᾶς εἰπῇ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ἂν εὐ-
 ρίσκεται ἡ εὐρέθη ποῦ ποτε καμμία δημοκρατία, ἀρι-
 στοκρατία, βασιλεία, ἢ καὶ τυραννία ὅποιαδήποτε ἄλλη,
 ὅπου ἐχύθη τοσοῦτον ἀθῶον αἷμα, ὅσον ἔχυσαν μέχρι
 τοῦ νῦν οἱ Τούρκοι, ὅπου ἐπράχθησαν τοσαῦται ἀρπαγαὶ,
 ληστεῖαι, καταδυναστεῖαι, γυναικῶν, παρθένων καὶ παί-
 δων βίαι, ὅσαι πράττονται κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὴν
 Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν τύραννον
 αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνδράποδα, ὅσα τὴν ἀγρι-
 ότητα τοῦ τυράννου μὲ κολακείας ἢ δῶρα ἠξέυρουσι νὰ
 ἀπατῶσιν· ὅπου ἐφάνη ποτὲ τοιαύτη ἀχαλίνωτος ἐξου-

σία, ὅσῃν βλέπομεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τόπους τῆς Τουρκίας.

Κατ' αὐτὸν, « λέγεται τρίτον ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῇ τι-
 » νὰς κατὰ τοὺς θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, του-
 τέστι τὸ νὰ ζῇ ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε ἑλεγχον τῆς συνει-
 » δήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν ». Ἐρωτῶ πάλιν τὸν φιλόσοφον· εἶναι ἄρα εὐκολώτερον εἰς τοὺς ῥαι-
 κροὺς τὸ νὰ φυλόττωσι τοὺς ἱεροὺς νόμους τῆς θρησκείας
 των, ἀπαντῶσιν ἄρα ὀλιγώτερα κωλύματα εἰς τὸ νὰ
 πράττωσι τὰς θείας ἐντολάς, ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν μιᾶς
 τυραννίας, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα τῆς κακίας συν-
 εχέστερα, καὶ ἡ εὐκολία τοῦ νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν πολι-
 τικὴν παιδείαν μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσίου εἶναι περισσο-
 τέρα; Ὅσα κακὰ συκοφαντῶν ἀναιδῶς προσάπτει εἰς
 τὰ νεωστὶ ἐλευθερωθέντα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, εὐρίσκονται
 πραγματικῶς ὅλα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Εἰς
 αὐτὴν, καὶ ὅχι εἰς τὰς ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν νόμιών κυβερ-
 νωμένας πολιτείας, βασιλεύουσι τὰ πάθη· εἰς αὐτὴν ὑπερ-
 ισχύει ἡ ἀρπαγή· εἰς αὐτὴν ὁ δυνατὸς ἐπικρατεῖ καὶ
 καταβάλλει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος τὸν πτωχόν, ὁ
 πανοῦργος τὸν ἀπλοῦν· διότι ὁ δυνατὸς, ὁ πλούσιος καὶ
 ὁ πανοῦργος ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ ἢ καὶ νὰ
 ἀπατήσῃ τὴν ἀπληστίαν τῶν τυράννων, διὰ νὰ φύ-
 γωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακίας των ποινὴν. Ἄν
 κατ' ἀρχὰς τῆς νῦν πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Εὐρωπαϊ-
 ῶν ἐκυρίευσαν πρὸς μικρὸν τὰ πάθη, ἦτον καὶ αὐτὸ ἀπο-
 τέλεσμα ἐνὸς τυράννου· ὁ ὁποῖος κυβερνήσας μὲ ῥάβδον
 σιδηρᾶν εἰς δεκαοκτὼ μηνῶν διάστημα τὴν Γαλλίαν, ἔδει-
 ξε μάλισα μὲ τοῦτο, ὅτι μόνον ἀσφαλὲς πολίτευμα εἶναι

ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ νόμοι μόνοι δεσπόζουσι μὲ προσωπόληπτον ἰσότητα ἐπάνω εἰς ὅλους, καὶ ὅχι αἱ ἐλήσεις τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν.

Εἰς τὸ τοιοῦτον μόνον πολίτευμα ἔχει χώραν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία· ἡ ὁποία ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν « ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἔχει πᾶς ἕνας πολίτης νὰ πράττῃ ὅσα οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουν », ἢ γουν νὰ πράττῃ ὅχι ὅ,τι θέλει, ἀλλ' ὅ,τι ἠθέλησε τὴν πρώτην φοράν, ὁπόταν ἠνώθη μὲ τοὺς συμπολίτας του εἰς μίαν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλο δὲν εἶναι ὁ νόμος, πλὴν « ἡ κοινὴ θέλησις διαφόρων ἀνθρώπων συνελθόντων προσωποπικῶς, ἢ διὰ τοποτηρητῶν, μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ συστήσῃ σωσι πολιτείαν », φανερόν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν συνηθροίσθησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ πωλήσωσι πρὸς ἀλλήλους ἕκαστος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, διὰ νὰ συγκατανεύσωσι εἰς τὸ ἀδικῶσι καὶ νὰ φονεύωσι ἀκωλύτως ἀλλήλους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμποδίσωσι μὲ τὸν φόβον τῶν ποινῶν ὅσα ἔργα ἔκριναν βλαβερά εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὁμογνώμου πάντων θελήσεως ἔπεται, ὅτι ὅσκις παραβαίνει τὸν νόμον ὁ κατὰ μέρος πολίτης, κολλάζεται δικαίως, διότι πράττει ὅ,τι θέλει μόνος αὐτός, καὶ ὅχι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε κοινῶς μὲ τοὺς συμπολίτας του εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολιτικοῦ συναλλάγματος.

Μὴν ἀρχούμενος εἰς τὸ νὰ θεολογήσῃ κακοφρόνως, καὶ νὰ φιλοσοφήσῃ παντάπασιν ἀφρόνως, ἠθέλησεν ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλιαρίου, νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καὶ ποιητής. Ἀναλαμβάνων καὶ πάλιν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ Τούρκων, μᾶς συμβουλεύει τὴν εἰς αὐτοὺς ἄλογον ὑποταγὴν, διὰ στίχων

μιάς νέας Μούσης τόσον γλυκείας, ὥστε παρ' ὀλίγον ἀνα-
γινώσκων αὐτοὺς ἐνεκρώθην ἀπὸ τὴν ἡδονήν. Εἰς αὐτὸν
προσφύεστερον ἀρμόζουσιν ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης
περὶ τοῦ Κλεοφῶντος:

ἔφ' οὗ
δὴ χεῖλεσιν ἀμφιλάλοις
δεινὸν ἐπιβρέμεται:

Θρηκία χεῖλιδών,

ἐπὶ βάρβαρον ἐζομένη πέταλον (Βατρ. σίχ. 678).

Καὶ σημειῶσαι, ὅτι εἰς τὴν Θράκην διατρίβων συνέγραψε
τὸ θαυμαστὸν τοῦτο πόνημα ὁ θαυμαστὸς συγγραφεύς.

Διὰ τὰς μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μοναρχία, καὶ ἂν ᾔθελεν
ἦναι τυραννικὴ, εἶναι ὅμως αἰρετωτέα παρὰ τὴν Δημο-
κρατίαν, φέρει παράδειγμα τοὺς ναύτας λέγων ὅτι:

« Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἓνα καραβοκύρην »,
χωρὶς τὰ συλλογισθῆ ὁ εὐφύεστατος καὶ γλυκύτατος ποι-
ητής, ὅτι ἀληθῶς:

Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται 'ς ἓνα καραβοκύρην,
'Εν ὅσῳ κυβερνᾷ καλῶς τοὺς ναύτας καὶ τὸ πλοῖον·

'Αλλ' ὅταν τοὺς τῆς ναυτικῆς κανόνας δὲν ἤξεύρῃ,

"Όταν ἀτάκτως κυβερνᾷ, μεθοκοπῇ 'ς τὴν ζάλην,

Κ' ἀντὶ τοῦ τὰς εὐοδοῦ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα,

Τυραννικῶς αὐτὸς ζητῇ τοὺς σύμπαντας τὰ πνίξῃ,

Τότε συμφώνως ἅπαντες 'πισθάγκωνα τὸν δένουν,

Καὶ τὸ πηδάλιον εὐθὺς δίδουν εἰς ἄλλου χεῖρας.

Σιωπῶ τὰ ἄλλα ἀνόητα παραδείγματα, ὅσα φέρει ἀπὸ
τὰ ἄλογα ζῶα ὁ ἄλογος οὗτος ποιητής· σιωπῶ τὴν φρι-
κτὴν βλασφημίαν, τὴν ὁποίαν ἐξερεύγεται, ὀνομάζων
τὸν Σουλτάνον « Πρῶταν τῶν ἀγαθῶν », τὸ ὅποιον

νομια εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀποδίδουσιν οἱ χριστιανοί· παρατρέχω μύρια ἄλλα, μὲ τὰ ὅποια εὐκόλον εἶναι νὰ πιστομήσῃ τις τὸν φιλότουρκον συγγραφέα: καὶ τοῦτο εἰς νὰ μὴ φανῶ καὶ ἐγὼ μωρὸς, ὡς αὐτὸς, σπουδάζων νὰ ἀνατρέψω μὲ λόγους μικροὺς, φρονήματα τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀνάγνωσις εἶναι ἱκανὴ νὰ δείξῃ τὴν ἀλογίαν.

Σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφὰ,
Δύξεις ἀχρεῖος, κ' οὐ σοφὸς πεφυκέναι,
καθὼς λέγει ὁ Εὐριπίδης (Μηδ. στίχ. 298. 299.)

Ἐν μόνον ἔτι λέγω, ἔπειτα δίδω τέλος εἰς τὴν μακρὰν ταύτην ἀντίρρησην, τὴν ὁποίαν ἔγραψα περισσότερον διὰ νὰ δικαιώσω τοὺς Γραικοὺς ἐνώπιον ἐκείνων, ὅσοι τοὺς διαβάλλουσιν ὡς ἀνδράποδα, παρὰ νὰ στηλιτεύσω τὸν ἀνδραποδώδη καὶ ἀνάξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος συγγραφέα τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφ' οὗ ἀλληγορικῶς προσήρμωσεν εἰς τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Διαθήκην, τοὺς δύο τοῦ Ἀβραάμ. υἱοὺς, τὸν Ἰσαὰκ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἐλευθέρας Σάρρας, καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς δούλης Ἀγαρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατὰγονται οἱ τύραννοι τῶν Γραικῶν Ἀγαρηνοί, ὥσάν νὰ ἐπρόβλεπε τὴν τυραννίαν καὶ τοὺς βδελυροὺς ὑπερασπιστάς καὶ κόλακας τῶν Τούρκων, μᾶς παραγγέλλει ῥητῶς νὰ φεύγωμεν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, νὰ μακρυνώμεθα, ὅσον εἶναι δυνατόν, ἡμεῖς τὰ τέκνα τῆς ἐλευθέρας ἀπὸ τῶν τέκνων τῆς Ἀγαρ· « ἄρα, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα, » ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἣ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε » (Γαλάτ. δ'. 31 ἰ'. ε. 1.).

Δὲν εἶναι κἀνεὶς νομίζω, ὅστις, ἀφ' οὗ μετὰ προσοχῆς

ἐξετάσῃ ὅσα μέχρι τοῦ νῦν εἶπα, δὲν ἤθελεν ἀδιστάκτως
πληροφορηθῇ, ὡς ἐγὼ, ὅτι τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ὁ
συγγραφεὺς εἶναι ἄσπονδός τις ἐχθρὸς τῆς θρησκείας καὶ
τοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν, φίλος πιστὸς τῶν Ὀθωμαν-
ῶν, τοῦ Πάπα, πάντων τῶν παρελθόντων, τῶν παρόντων
καὶ μελλόντων τυράννων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ
ὄχι βέβαια ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύ-
μων, τοῦ ὁποίου τὸ σεβασμιον ὄνομα ψευδωνύμως ἐτόλ-
μησε νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τὸ μωρὸν αὐτοῦ συγγραμμάτιον.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Περὶ τῆς παρούσης μετατυπώσεως.

Τὴν ἀνὰ χεῖρας Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸ πολλοῦ ἀπαντήσαντες, ἠγνοοῦμεν ὅτι εἶναι πόνημα τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ, μέχρις οὗ ἐσχάτως λαβόντες νέαν τινὰ ἀφορμὴν ἃ ἀναγνώσωμεν πάλιν τὸν ὑπὸ Ζ. Μαθᾶ ἐν ἔτει 1837 ἐκπονηθέντα καὶ ἐκδοθέντα ἐν Ναυπλίῳ Ἱστορικὸν Κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, εἶδομεν ἐν σελ. 266 τὴν ὑποσημείωσιν ταύτην:

« Τότε καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἀνθιμος, ὁ Ἀποστολικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἐξέδωκε καὶ Συγγραμμάτιον, ἐπιγράψας « Πατρικὴν Διδασκαλίαν », δι' ἧς συνεβούλευε τὰ κατὰ τινὰς τόπους ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατείας ἀναρρίπισθέντα πνεύματα, προτρέπων πρὸς ἡσυχίαν καὶ σωτηριώδη ἐπιμονὴν εἰς τὰ καθεστῶτα, καὶ διδάσκων πλαγίως τὸν ἐπαπειλούμενον ὄλεθρον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀκαίρου καὶ ἀπολιτεύτου, ὡς εἰς μηδεμίαν βάσιν στηριζομένης, ἐπαναστάσεως. Εἰς τοῦτο τὸ Συγγραμμάτιον τοῦ μακαρίου ἐκείνου Πατρὸς προσετέθη καὶ μικρὸν παραινετικὸν στιχούργημα ἀνώνυμον (ποίημα τοῦ περικλεοῦς Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰακωβόκη, γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ καὶ χαριέστατα, καὶ συνετώτατα αὐτοῦ Ποιημᾶτια)· καὶ διενεμήθη τὸ Συγγραμμάτιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τυπωθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνῃ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου. Τοῦτο τὸ βιβλιάριον περιῆλθε καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀοιδίου καὶ σοφοῦ Κοραῆ, καὶ παρώξυνε τὸν ζῆλον τῆς φιλογενείας ἐκείνου τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀληθῶς φιλοπάτριδος, καὶ θερμοῦ τῆς

ἐλευθερίας ἐραστοῦ· ὅθεν πρὸς ἀναίρεσιν ἔγραψεν ὁ σοφὸς Κοραΐς ἄλλο πονημάτιον α' Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸς τοὺς εὐρισκομένους κατὰ πᾶσαν τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν Ὀμογενεῖς ἢ ἐπιγράψας, δι' ἧς ἐκτραγῶδῶν τὰ κακὰ τῆς Τουρκικῆς τυρχνίας, ὑπεθέρμαινε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ ἐξέδωκεν ἀνωνύμως τὸ Πόνημα, συνεκδοὺς καὶ τὴν ἀναιρουμένην α' Πατρικὴν Διδασκαλίαν ἢ τοῦ Πατριάρχου (Ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἔτει Α'. τῆς ἐλευθερίας αψψη'). »

Γινώσκουμεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ φιλόκαλος καὶ εὐπαίδευτος Ζ. Μαθᾶς δὲν εἶχεν ἄλλας πηγὰς εἰμὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου καὶ τὴν Γενικὴν τοῦ Κούμα, τὰ δὲ λοιπὰ ἠρύσατο ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ καθ' ἡμᾶς διαπρέποντος ἐν λόγοις Κ. Οἰκονόμου, τότε ἐν Ναυπλίῳ διχτρίβοντος, πρὸς ὃν καὶ ὑπέβαλε τὸ χειρόγραφόν του, ἐπιχλεσάμενος τὴν ὁδηγίαν καὶ συνεργίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ πολυμαθὴς ἀνὴρ κατεποίκιλλε μεταξὺ τυπούμενον τὸ πόνημα μὲ πλῆθος ἰδιοχείρων ὑποσημειώσεων καὶ εἰς τὸ κείμενον προσθηκῶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποσημειώσεις φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Κ. Οἰκονόμου, ὅχι μόνον διὰ τὸ δύσκολον εἰς τὸν Ζ. Μαθᾶν νὰ ἔχη τοιαύτας λεπτομέρεῖς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωνύμου στιχουργήματος, ὅπερ εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰάκωβον νὰ ἀποδώσῃ δύναται μόνος (ἴσως) ὁ Κ. Οἰκονόμος, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ εἰς τὸ Ἑρωτος ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὸν Ἀδελφικὸν Τρίπουν καταχωρισθέντα (βλ. Οἰκονόμου Γραμματικῶν Τόμ. Α'. σελ. 299. ὑποσημ.). I.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023394

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

